

Leto XXVIII.

Številka 12.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1912.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Fr. Mohorič</i> : Ali so poizvedbe pri obnovi kazenskega postopka obligatorne?	353
2. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.	
a) Daritev hranilne knjižice med živimi? (§ 956 o. d. z.)	357
b) Odplaten dogovor radi neudeležbe pri ofertni razpravi javnih oblastev je neveljaven. (§ 878 o. d. z.)	358
c) Zahteva prizivnega spisa, da se prisodijo stroški obeh stopenj, ne odgovarja predpisu določenega prizivnega predloga (§ 471 št. 3 c. pr. r.). Šele v ustni prizivni razpravi stavljeni dopolnilni predlog na premembo izpodbijane sodbe in na ugotovitev tožbenega zahtevka je ob ugovoru nasprotnikovem nedopusten (§ 483 c. pr. r.); tak priziv se mora zavreči (§ 474 odst. 2 c. pr. r.)	359
d) Sodišče, ne upravna oblast, določi način cenitve, predlagane po finančni oblasti glede veleposedstva v svrhu pristojbinske odmere. Le vrednost celotnega posestva, ne pa svota vrednosti posameznih kosov (parcel) tvori temelj za cenilno vrednost (navadno ali prodajno). Pri cenitvi upoštevane odločilne okolnosti je treba navesti v cenilnem izvidu in mnenju. (§§ 6, 50 pristojbinskega zakona z dne 9. februarja 1850 št. 50 drž. zak.; § 28 reda za cenitve nepremičnin; § 368 i. dr. civ. pr. r.)	360
e) Ali so nasproti tretji osebi, ki podpiše njej v neizpolnjenem stanu izročeno menico kakor izstaviteljica, dopustni vsi ugovori, kateri pristojajo meničnemu zavezancu nasproti prvotnemu prevzemniku menice?	363
f) O priliki prostovoljne ločitve zakona v zmislu §-a 105 obč. drž. zak. med zakoncema sklenjeni dogovor glede imetja in preživnine je dokončen, neizpremenljiv. Tudi za ta dogovor veljajo določila §-ov 1380 do 1392 obč. drž. zak. ter ne more prasto-	

Slovenski Pravnik.

Leto XXVIII. V Ljubljani, 15. decembra 1912. Št. 12.

Ali so poizvedbe pri obnovi kazenskega postopka obligatorne?

Spisal dr. Fr. Mohorič.

Povod temu vprašanju daje besedilo §-a 357² k. pr. r., ki se glasi: »Preiskovalni sodnik ima dejstva, s katerimi se predlog utemeljuje, poizvedeti.« Slovenski prevod v Kavčičevi izdaji se glasi malo drugače: »Preiskovalni sodnik naj poizve dejanske okoliščnosti, na katere se opira predlog.« Pred vsem je torej prevajalec omilil besedo: »ima« (hat) v besedico »naj« (soll).¹⁾

§ 357¹ k. pr. r. govori o tem, kje, odnosno pri katerem sodišču se ima vložiti predlog za obnove kazenskega postopka, in določa, da je predlog staviti pri tistem sodišču, pred katerim se je stvar poprej razpravljala, — pred katerim je stvar poprej »tekla«. Iz tega sledi, da ima sodni zbor, ki je kot tak že razsojal v zadevi, poizvedbe naročiti pristojnemu preiskovalnemu sodniku. (Primerjaj tudi Mayer Kommentar § 357 točka 18.)

Za obligatornost obnovnih poizvedb bi pač govorilo to, da je možna prava presoja o tem, ali so novopredlagana dejstva in dokazila res sposobna predrugačiti prvotno sodbo in dognati nedolžnost obsojenca, šele potem, ko so se dejstva in dokazila že pre-motrivala.

Tudi bi bilo mogoče smer zakona razlagati tako, da zakon hoče vpoštevati vsa dejstva in dokazila, ki so v konkretni zadevi mogoča in da hoče zakon doseči glede krivde ali nekrivde obsojenca objektivno, materialno — kolikor mogoče najbolj popolno — resnico.

In če se torej vsa dejstva niso razmotrivala pred razsodbo, — je prav, da se razmotrivajo po razsodbi. V tem oziru bi se dalo navajati še dejstvo, da naš zakon za ponovitev zahteva samo v objektivnem, ne pa tudi v subjektivnem oziru nova dejstva, v objektivnem oziru v tem zmislu, da morajo nova dejstva biti druga od drugačna od onih v prvotnem postopku, v subjektivnem

¹⁾ Pri tem se porajajoče slovniško vprašanje ostani nerazpravljano. Ured.

o z i r u v tem smislu, da ni treba, da bi se nova dejstva morala poizvedeti šele pozneje, po prvotnem postopku ali prvotni razsoji, — namreč, da zadostuje že, če so se nova dejstva, in naj si bi bila obdolžencu že iz prva znana, šele pozneje na novo n a v a j a l a. Mogoče se niso navajala, ker se takrat pomotoma niso smatrala mero-dajnim. Če bi namreč zakon zahteval nova dejstva v objektivnem smislu, bi bil obtoženec primoran, vse in o vsem izpovedati kakor v strogem inkvizicijskem postopku, dočim mu je po zakonu prosto, da navaja, kar hoče (§§ 198.—206. k. pr. r., osobito § 203 k. pr. r.). Morda je tudi mnenja, da že drugi, manj občutljivi dokazi zadostujejo. Toda pri tem pridemo zopet na drugi strani, do tega, da bi se vsak storilec lahko zanašal na obnovev kazenskega postopanja že kar sprva, da bi razsodbi torej ne dostajalo slovesno resne dejanske podlage.

Proti obligatornosti obnovnih poizvedeb pa govori dejstvo, da se za obnovo kazenskega postopka zahtevajo nova dejstva in dokazila in bi torej v nasprotnem slučaju moral sodnik obligatorne poizvedbe odrejevati, če tudi stvarno ne bi bilo prav-zaprav poizvedovati več ničesar.

V praksi se čestokrat dogaja, da se tudi v obnovnem postopku zaslišujejo iste priče o istih okoliščinah in dejstvih, kakor pri prvotni glavni razpravi, ker se sodnik čuti obvezanega, »poizvedovati« vse, kar je predlaganega — ravno iz razloga §-a 372²: »ima« sodnik poizvedovati o vseh predlaganih dejstvih. Pri znanstvenikih praktik v tem pogledu ne najde nobenega pojasnila. V a r g h i (str. 378) zadostuje zakonito besedilo: preiskovalni sodnik i m a poizvedeti dejstva, predlog utemeljujoča. U l l m a n (str. 819) sicer izvaja: Dokazila, ki so se predlagala in se v prvotnem postopku niso navajala, morajo biti sposobna, da doženejo krivdo obdolženca. Če se torej navajajo sicer nova dokazila, ki ali ojačujejo prejšnje osumne razloge, ali dajejo nove, pa kljub temu niso zadostna, da doženejo krivdo obdolženca, tedaj obnova ni na mestu.« Toda ta izvajanja se nanašajo že na uspeh novih dokazil pri obnovi zoper oproščenega obtoženca, ne pa šele na ustanovitev sposobnosti teh dokazil, dognati kaj stvarno novega.

Ne preostaje torej nič drugega, kakor da natančno preiskujemo smer in besedilo zakona.

V tem oziru je moči tudi v zakonu samem najti razloge, ki govore zoper obligatornost obnovnih poizvedeb. Tako § 357 k. pr. r.

ne zahteva samo, da ima sodnik dejstva poizvedeti, ampak označuje ta dejstva posebe kot taka, ki predlog utemeljujejo. Težišče celega stavka sloni po našem mnenju na izrazu »utemeljujejo«.

S tem umevanjem zakonovega besedila se pač vjema že popreje poudarjana smer zakona. Nasprotno razlaganje zakonovega besedila nas privede, kakor se je že poudarjalo, do nemogočih posledic, do poljubnokratnega obnavljanja kazenskega postopka.

Vsa predlagana dejstva za krivdo in nekrivdo obdolženca so upoštevana naravno le tedaj, če so sposobna posamezno ali vsaj v zvezi z drugimi dognati njegovo krivdo ali nekrivdo. Le-to načelo mora veljati že pred razsodbo, in ravnotako pozneje in ni razloga za to, da bi bila po sodbi predlagana dejstva sama po sebi večje moči, kakor če bi se bila predlagala pred sodbo.

Toda v zakonu najdemo še eno določilo, ki nam še bolj pojasni naše vprašanje.

Kar v prvem §-u 352¹ k. pr. r. o obnovnem postopku, ki se peča sicer z obnovitvijo postopka v slučaju, če se je postopek končal z ustavitvijo v zmislu §-ov 90, 109 in 227 k. pr. r., se namreč določa, da je v tem slučaju (zoper obdolženca) obnovitvenemu predlogu državnega pravdnika ali zasebnega obtožitelja ugoditi samo tedaj, a) če kaznivost storilstva še ni zastarala; b) če se predlagajo nova dokazila, ki so sposobna dognati krivdo obdolženca.

Primerjati je še odstavek drugi tega paragrafa »O dopustitvi tega predloga razsoja svetovalna zbornica potem, ko so se poizvedbe — spoznane potrebnim — izvedle.« Torej tukaj zakon jasno izreka, da so poizvedbe v obnovitvenem postopku izvajati šele tedaj, če so zares stvarno sposobne in tedaj potrebne. Nepotrebnih in neumestnih poizvedeb torej ni vršiti, marveč jih je kot nesposobne zavrniti takoj.

Poudarjati je še eno dejstvo. V slučaju §-a 352 k. pr. r. se kazenski postopek ustavlja s sklepom, v slučaju §-a 357 k. pr. r. pa se kazenski postopek dožene — s sodbo. Če morajo torej obnovna dokazila že v slučaju §-a 352 k. pr. r. biti stvarno sposobna, dognati obdolženčevo krivdo, koliko morajo več biti sposobna v slučaju vsestransko utemeljevanje pravomočne sodbe. Torej tudi v tem slučaju ni samo dopustno, marveč tudi zakonito, da pristojno sodišče obnovitveni predlog kar a limine odkloni, če so predlagana dejstva

in dokazila brez vsakih poizvedeb očitno nesposobna, premeniti razsodbo na korist ali škodo obsojenca ali oproščenca.

Sicer pa zakon kakor v §-u 352 k. pr. r. tako tudi v §§ 335^{1 2 3}, 353^{1 2}, 356^{1 2} k. pr. r. zahteva kot stvarne predpogoje vsaki obnovitvi sposobna nova dejstva in dokazila.

Proti odklonitvi predloga na obnovitev kazenskega postopka ima predlagatelj pravico pritožbe (§§ 352², 357³, 481 k. pr. r.) in je torej rešitev pritožbe na drugi stopinji formalno pravilna, če pritožbi ugodi, češ, da je odklonitev obnovnega predloga bila prezgodnja in da je treba še poprej dognati predlagane poizvedbe in potem razsojevati končno o obnovnem predlogu.

Gre torej za stvarno presojo, ali so za obnovitev predlagana nova dejstva in dokazila zares sposobna, povzročiti premenitev prvotne sodne rešitve, in v tem vprašanju je različno mnenje sodnih instanc prav lahko mogoče.

Iz naših izvajanj pridemo torej do končnega sklepa, da obnovne poizvedbe v zmislu §-a 357² k. pr. r. niso obligatorne, ampak samo fakultativne.

Ta nazor zastopa pač tudi Rulf, ki pred vsem uči, kdaj je predlog na obnovo kazenskega postopka (a limine) zavrniti, namreč: a) če ga ni stavila v to upravičena oseba; b) če je vložen zoper še ne pravočasno sodbo, in c) če se ne navaja nobenega za obnovo zakonito potrebnega razloga, in končno izvaja ad c): . . . torej zlasti tudi takrat, kadar novo navedena dejstva in dokazila, tudi če bi bila istinita, ne bi bila sposobna, sama ali v zvezi s prvotno izvedenimi dokazi povzročiti drugačno razsojo. Če se predlog na obnovo ne zavrne (a limine), da sodni dvor po preiskovalnem sodniku izvesti dejstva in dokaze, katera utemeljujejo predlog.¹⁾

¹⁾ V tem zmislu uči tudi Lohsing (1912) izvajajoč, da je v slučaju nemerodajnosti obnovnih razlogov dopustna zavrnitev a limine in se poziva na Gernertha Ger. Zeitung 1877 stran 83 in 1880 stran 327, in na Waserja Ger. Zeitung 1878 stran 305 in končno na Amschla II. str. 41. Slednji izvaja: Nova dejstva ima preiskovalni sodnik poizvedeti. Kategorično določilo § 357² k. pr. r. je opetovano provzročalo razmotrivanje vprašanja, ali se morajo vse navedene okoliščine, tudi nerelevantne, od preiskovalnega sodnika poizvedeti. Precizen odgovor na to je težaven, ker je težavno strogo ločiti pojma „dejstva“ in „dokazila“. Za nas ni dvomno, da se zapoved poizvedeb nanaša samo na relevantna dejstva, da gre samo za to, da se utemeljenost obnovitvenega predloga dožene. Te „poizvedbe“ gredo navadno veliko predaleč, tako da za preiskavo, v katero stopi slučaj z obnovo, ničesar ne preostaja.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Daritev hranilne knjižice med živimi? (§ 956 o. d. z.)

Tožnik trdi, da hranilna knjižica v vrednosti 1863 K 50 h ne spada v zapuščino, ker mu jo je zapustnik poldrugo leto pred smrtjo podaril. Dal mu je ključ od škrinje, v kateri je bila hranjena knjižica, rekoč: »Po moji smrti je pa tvoje, kar je v hranilnici. Če bom jaz sedaj kaj potreboval, bom pač vzel; potem pa je tvoje, kar ostane, ker me opravljaš. Na knjižico pa pazi, da je gosposka ne dobi v roke, da bo manje stroškov.« Tožnik tolmači navedene besede kot daritev med živimi ter zahteva izročitev knjižice od mladoletnih zapustnikovih dedičev.

Vrhovno sodišče je z odločbo z dne 10. septembra 1912, opr. št. Rv VI 404/12-1, potrdilo sodbi nižjih stopenj, ki sta tožbeni zahtevek zavrnila. Razlogi so ti-le:

Po vsebini izjave, s katero je zapustnik tožniku, kakor ta sam navaja, sporno hranilno knjižico izročil, ne more biti dvomno, da je zapustnik imel namen, da se daritev izpolni še-le po njegovi smrti, da gre torej tukaj za daritev za slučaj smrti. Če je namreč zapustnik izjavil: »po moji smrti je tvoje, kar je v hranilnici, kar ostane, je tvoje,« je več kot določno izrazil, da naj se daritev še-le po smrti darilčevi izpolni. Kot daritev za slučaj smrti pa ta darilna pogodba ni veljavna, ker oblika ne odgovarja zakonitim določilom §-a 956. o. d. z.

Vprašanje pa, da morda ni treba v §-u 956. o. d. z. ustanovljenih pogojev tedaj, če je izpolnitev za časa darovalčevega življenja anticipirana, tukaj ne pride v poštev, ker hranilna knjižica tožniku ni bila izročena. Na simbolično izročitev knjižice se opirajoči tožnik namreč prezré, da je v znak izročene terjatve po §-u 427 o. d. z. treba, da izroči lastnik prevzemniku listino, s katero je izkazana lastnina. V tem slučaju bi bil moral zapustnik izročiti knjižico iz roke v roke tembolj, ker iz strankinih trditev nikakor ne sledi, da je bila v škrinji hranjena le hranilna knjižica. Revizija skuša sicer dejanski stan v tem oziru tako premeniti, da je bila škrinja z vso vsebino podarjena, toda ta trditev kot novota ni vpoštevna.

B. B.

b) Odplaten dogovor radi neudeležbe pri ofertni razpravi javnih oblastev je neveljaven. (§ 878 o. d. z.)

Pri ofertni razpravi za regulacijska dela Save se je zgledal tudi tožnik pri deželni vladi v Lj. v namenu, da se udeleži razprave kot ponudnik v lastnem in v imenu svojega tovariša. S precejšnjimi stroški je v to svrho vse potrebno pripravil. Pred razpravo, še predno je tožnik položil vadij, pregovoril ga je toženec, da se ofertne razprave ne udeleži. Dogovorila sta, da plača za to toženec 800 K, t. j. tožniku in njegovemu tovarišu po 400 K. Tožnik, ki se je pogodbe držal in opustil udeležbo pri razpravi, zahteva tožbenim potom plačilo 400 K od toženca, ki sedaj radovoljno plačati noče.

Vse tri stopinje so tožbeni zahtevek zavrnil, ker je tako pogodbo smatrati kot nedopustno in v zmislu §-a 878 o. d. z. kot neveljavno. — Vrhovno sodišče z odločbo z dne 10. septembra 1912, opr. št. Rv VI 405/12-1, iz teh razlogov:

Povsem pravilen je nazor nižjih inštant, da navedeni dogovor v zmislu §-a 878 o. d. z. ne more biti veljaven, ker glasom tega zakonitega določila ne sme biti predmet veljavne pogodbe to, kar ni dovoljeno. Kot nedovoljen pa je smatrati, — ker ni moralen, — dogovor, ki je podlaga tožbenemu zahtevku. Dogovor bi utegnil imeti za splošnost škodo, katero ste nižji stopinji docela primerno označili. Res je sicer oferte v prvi vrsti motriti iz zasebnopravnega pogodbenega razmerja, toda za to vprašanje tukaj ne gre; morda dajno za presojo, je-li ta dogovor veljaven, je njegovo ozadje, ki pa očitno ni moralno, če je imel dogovor namen, odstraniti konkurenco pri ofertni razpravi za prevzem dela pri regulaciji Save. Gotovo se ne more odrekati pogodbene veljave vsemu, kar je temeljem moralnih pojmov nehonežno, toda predmetni dogovor ne kaže le nehonežnosti, v njem tiči marveč huda žalitev morale, če se uvaža, da je končno dogovorjeni namen zgolj ta, z izločitvijo konkurenčnih sponudnikov lastni oferti do boljšega uspeha pripomoči in izbero med ponudniki omejiti. S tem pa bi bil smoter ofertnih razprav brezpomenben. Neopravičen je tudi ugovor, da je oškodovanje izključeno, ker državna oblast ni bila obvezana, edino ponudbo sprejeti, kajti s tem je prezrt smoter ofertnih razpisov, kojih namen se ravno opira na to, da se ob splošni konkurenci dela kolikor mogoče uspešno in dobro oddajo. Namen pa, ta smoter

onemogočiti celo glede podjetij, ki morajo čuvati javne interese, se mora ožigosati po pravici kot nemoralen. Taka pogodba ni veljavna, njene izpolnitve se ne more zahtevati.

B. B.

c) **Zahteva prizivnega spisa, da se prisodijo stroški obeh stopenj, ne odgovarja predpisu določenega prizivnega predloga (§ 471 št. 3 c. pr. r.). Šele v ustni prizivni razpravi stavljeni dopolnilni predlog na premembo izpodblijane sodbe in na ugotovitev tožbenega zahtevka je ob ugovoru nasprotnikovem nedopusten (§ 483 c. pr. r.); tak priziv se mora zavreči (§ 474 odst. 2. c. pr. r.).**

V prizivu zoper sodbo okrajnega sodišča v I. z dne 16. marca 1912, opr. št. C I 11/12-1, je tožnik stavil prizivni predlog, da se izpodblijana sodba 1. razveljavi in vrne prvi stopinji in 2. razveljavi in toženec obsodi v povračilo stroškov prve in druge stopinje.

V ustni prizivni razpravi je tožnik navajal, da je drugi uveljavljeni prizivni predlog nepopoln, ker se je pri pisanju pomotoma zapisalo, da naj se sodba »razveljavi« mesto naj se »premeni«, izpustil pa predlog, »da naj se tožbenemu zahtevku ugodí«. Toženec se je protivil vsaki premembi predloga.

Prizivno sodišče v L. (sodba z dne 11. maja opr. št. Bc III 77/12-4) je smatralo, da je dopolnitev netočnega prizivnega predloga z naknadno izjavo, katera prememba izpodblijane sodbe se predlaga, glasom §-a 483 c. pr. r. nedopustna prememba (razširjenje ali nadomestitev) prizivnega predloga in je po zmislu §§ 471 št. 3 in 474 c. pr. r. priziv zavrglo.

Vrhovno sodišče je z odločbo 11. septembra 1912 opr. št. Rv VI 388/12-1 revizijo zavrnilo, ker je izrek prizivnega sodišča v zakonu povsem utemeljen.

Glasom §-a 467 odst. 3 c. pr. r. mora prizivni spis obsegati izjavo, ali se predlaga razveljavljenje ali prememba sodbe in katera prememba. V ustni prizivni razpravi ne sme stranka po §-u 483 c. pr. r. brez nasprotnikovega dovoljenja prizivnih predlogov niti razširjati niti nadomeščati z drugimi, dočim velevata §-a 471 št. 3 in 474 c. pr. r., da se mora priziv zavreči, če nima prizivni spis nobe-

nega ali nobenega določnega prizivnega predloga. V reviziji trdi sicer tožnik, da je prizivni predlog z zahtevo stroškov obeh stopenj v zvezi z nadpisom priziva (rubrum) dosti jasno označen, toda ta trditev je napačna. Nadpis, ki navaja vrhutega zgolj sodbo, zoper katero je naperjen priziv, ni v nobeni zvezi s prizivnim predlogom; zahteva pa, da se prisodijo stroški obeh stopenj, ne pojasni dejstva, katera stvarna prememba sodbe se zahteva.

T. L.

d) Sodišče, ne upravna oblast, določi način cenitve, predlagane po finančni oblasti glede veleposestva v svrhu pristojske odmere. Le vrednost celotnega posestva, ne pa svota vrednosti posameznih kosov (parcel) tvori temelj za cenilno vrednost (navadno ali prodajno). Pri cenitvi upoštevane odločilne okoliščine je treba navesti v cenilnem izvidu in mnenju. (§§ 6, 50 pristojskega zakona z dne 9. februarja 1850 št. 50 drž. zak.; § 28 reda za cenitve nepremičnin; § 368 i. dr. civ. pr. r.)

Pristojska oblast, katerej je bila prijavljena kupna pogodba glede veleposestva z obsežnimi gozdovi v odmero prenosnine, je predlagala pri pristojnem sodišču cenitev s tem, da naj se ceni po posameznih parcelah. To se je zgodilo.

Kupec je ugovarjal cenitvi z r e k u r z o m iz formalnih in materialnih razlogov. Navaja v prvi vrsti, da sodišče ni postopalo objektivno, ker je izvršilo cenitev na predlog finančne oblasti po parcelah, ne pa posestva v celoti. Ugotovljene cene kažejo zgolj vrednost posameznih delov, ne pa celokupnega posestva. Upoštevali se niso bistveni temelji za pravilno cenitev, osobito pri cenitvi gozdnih parcel: mera in obseg sedanjega stanja po lesu za stavbe in kurjavo ter po lesnih vrstah; kakovost, starost drevja in letni prirastek; celokupna ali raztresena lega. Ni ugotovljeno, v koliko je treba pogojitve ali primernege izsekanja. Prezrte so talne razmere in izločeni niso oni deli, ki se vsled oblastvene prepovedi uživati ne smejo. V cenilnem zapisniku manjka naris posameznih delov, popis komunikacij, sestava predpisanih davkov, javnih davščin (bere) in zavarovalnin, dalje stroškov za čiščenje gozdov, za pogojitve, osrednjo upravo, izboljševanje (melioracije), nadzorovalne organe in delavske

mezde. Tudi niso upoštevane cene gozdnih in kmetijskih pridelkov, stroški za žaganje lesa in za dovažanje, morebitno pomanjkanje potrebne živine. Nedostaje končno računa o povprečni škodi, prizadete po streli, vetru, žuželkah in povodnji in oziralo se ni na obstoječe služnosti ter na stanje gospodarskih poslopij.

Iz teh razlogov je cenitev nerabna, predlaga se njena zavrnitev in izvršitev nove cenitve.

Deželno kot rekurzno sodišče v Lj. rekurzu ni ugodilo (odločba z dne 18. avgusta 1911 opr. št. R III 160/11) iz teh razlogov:

Navedenih pomislekov ni, motreč bistvo in pravni pomen v pristojbinske svrhe izvršene cenitve. Po §-u 50 pristojbinskega zakona z dne 9. februarja 1850 št. 50 drž. zak. ima namreč davčna uprava pravico v slučajih, navedenih v tem zakonitem določilu, povzročiti cenitev posestva po sodni cenitvi v svrhu pristojbinske odmere. Sodna cenitev ima torej v tem slučaju namen, določiti primerno vrednost posestva in s tem ustvariti podlago za odmero pristojbin. Pravica pristojbinske odmere je prepuščena finančni oblasti in izključena je v tem oziru sodna ingerenca, ker določa § 6 navedenega prist. zak. izrecno, da ni sodnega postopanja glede vprašanja o izmeri in plačilu pristojbin. Sodnija nima prav nobenega vpliva v tem oziru, je li merodajna za odmero pristojbin cenitev, obsegajoča posestva kot gospodarsko ednoto, ali vrednost, določena za posamezne parcele. Kateri cenilni način naj pride v poštev, odločuje zgolj finančna oblast, ki utegne najbolj presoditi temelje, potrebne za odmero pristojbin. Sodišče, more zgolj to ugotoviti, je li od finančne oblasti predlagani način cenitve v posameznem slučaju zakonito dopusten ali ne.

Tukaj je izvršena cenitev temeljem predloga po parcelah. Proti temu ni bilo zakonitega zadržka. Priznati se mora sicer, da predločuje ta cenitev le vrednost posameznih parcel, ne pa vrednosti posestne celote, oziroma gospodarske enote, ker se važne gospodarske okolščine sploh upoštevati niso mogle, toda vprašanje, če in v koliko je vporabna cenitev za odmero pristojbin, ne spada pod sodno pristojnost, rešiti ga je marveč upravnim potom. Po pravici je torej prvi sodnik ugodil predlogu za cenitev po parcelah. V tem zmislu opravljena cenitev ne kaže takih pomanjkljivosti, ki bi vdejskovale ničnost cenilnega postopanja in upravičevale vnovično

cenitev. Izvid in mnenje sta dosti jasna in razločna, določena vrednost pa je primerna dejanskemu položaju in zakonu.

Sicer pa je pritožnik imel priliko, udeležiti se cenitve in cenilce na posebno važna dejstva opozoriti.

Vrhovno sodišče je razveljavilo na izvanredni revizijski rekurz cenitev in odredilo novo z odločbo 24. januarja 1912 opr. št. R VI 299/11.

Razlogi.

Ni sicer merodajno naziranje, da je zakon kršen zaradi tega, ker se niso upoštevala načela reda za cenitve nepremičnin, kajti predmetna cenitev ni vezana na ta red, a navzlic temu določena cenilna vrednost ni zakonita. Pritrditi se mora pač mnenju podrejenih sodišč, da mora cenitev ugotoviti navadno ali pa prodajno vrednost, toda način cenitve ni mogel doseči nameravanega uspeha, bil je p o m o t e n.

Predmet cenitve je bilo kot enota kupljeno veleposestvo. Le ona vrednost, ki jo ima posestvo kot prodana enota, more kot prava vrednost v poštrev priti. Ta vrednost pa je bistveno različna od detaljne vrednosti posameznih delov, ki tvorijo posestvo. Iz tega pa sledi, da skupna svota vrednosti posameznih kosov še nikakor ni vrednost celokupnega posestva, ampak le vrednost brez ozira na celoto. Za cenitev z ozirom na celoto je treba druge podlage kakor za cenitev posameznih parcel, osobito torej vpoštevanja dejstev, kakor jih rekurz navaja.

Dasi je zatopnik finančne prokurature imenom finančne oblasti predlagal cenitev po parcelah, vendar ta način cenitve ni opravičljiv. S tem, da je predlagala finančna oblast cenitev, pridobila si je le pravno stališče stranke, ki je upravičena predlagati, ki pa nima pravice, določati cenilnega postopanja, odnosno posegati odločilno v tem zmislu. Sodišče mora določiti, kako naj se ceni.

Tudi določila pristojbinskega zakona, navedena po rekurznem sodišču, dovedejo do enakega naziranja glede vprašanja, po katerih načelih naj se izvrši cenitev, katero je predlagala davčna oblast v zmislu §-a 50 pristojbinskega zakona. Kot navadna ali prodajna vrednost prodanega posestva se more smatrati le ona vrednost, ki je adekvatna celotni stvarni vrednosti, kakor se je tudi posestvo kot celota prodalo; ta vrednost se niti približno ne sklada z vsoto

detajlh vrednosti posameznih kosov, po katerih se je cenitev izvršila. Sodišče ni postopalo niti zakonito, niti pravično, ker je določilo vsoto posameznih vrednosti za temelj cenilne vrednosti. Temelje za določitev cenilne vrednosti po navadni ali prodajni vrednosti je mogoče dobiti le upoštevajoč celotno posestvo in njegovo vrednost kot celoto v to svrho, da izpolni cenitev svoj namen: ugotoviti pravo vrednost kupljenega posestva.

Nova cenitev bode morala upoštevati vse okolščine, ki so za določitev vrednosti veleposestva odločilnega pomena; treba bode pa tudi po predpisih §-a 28 reda za cenitve nepremičnin in po določenih drugega dela (šesti naslov) civilnopravnega reda ugotoviti okolnosti, ki so vplivale pri določevanju vrednosti. Ni zadosti, če sodni komisar, kakor v tem slučaju, navaaja vodilna načela koncem zapisnika v zaključni, plošni opombi, kajti obrazložba podlage, ki je bila merodajna za cenitev, spada v mnenje in izvid.

R-i.

e) Ali so nasproti tretji osebi, ki podpiše njej v neizpolnjenem stanu izročeno menico kakor izstaviteljica, dopustni vsi ugovori, kateri pristojajo meničnemu zavezancu nasproti prvotnemu prevzemniku menice?

(Dvoje nasprotujočih se odločb vrhovnega sodišča.)

I.

Menični plačilni nalog je dež. trgovsko sodišče v Celovcu s sodbo od 2. julija 1912 o. št. Cw 287/11-8 razveljavilo.

Višje dež. sodišče v Gradcu je s sodbo od 6. avgusta 1912 o. št. Bc II 138/12-4 prvo sodbo potrdilo iz naslednjih razlogov:

Ako priča Herman G. trdi, da je izročil tožencu Karlu B. za njegovih dvanajst menic v znesu 24.000 K akcepte tretjih oseb v znesku 19.070 K 20 h..., ne da bi določil, na katere menice dá nasprotno vrednost, in ako potem pristavlja: »ne da se torej trditi, da baš na vloženo menico ni bila dana nasprotna vrednost,« onda še

vedno ni dokazano, da je potekla valuta na vtoženo menico. Kajti nedostaje še 5929 K 80 h. Tudi je pristavek priče le njegovo sklepanje, a ne navedba okolišnosti, ki ji gre dokazna moč. Sicer pa priznava prizivatelj Frančišek Š. sam, da more on, tožnik, trditi, da je bila valuta plačana na vtoženo menico, kakor nasprotno tudi toženec, da valuta ni potekla.

Temu nasproti pa izhaja iz pisma Hermana G. od 25. aprila 1912, s katerim zahteva vrnitev akcepta M.-a za 3000 K od toženca, in iz njegove izpovedi kakor priča, kjer izjavlja: »ker mi niso bili akcepti M.-a vrnjeni, tudi nisem vtožene menice vplačal,« — da še ni pokritja za vtoženo menico.

Sicer pa gre tožencu, ker ni bilo pogodbe, kateri akcepti so po nasprotni dajatvi pokriti, določba §-a 1416 o. d. z. v dobro in je od njega odvisno, na katero menico zaračuni sprejeto valuto.

Napačna dokazna ocena se torej ni pripetila. Ravno tako neutemeljen pa je tudi prizivni razlog napačne pravne presoje.

Ker vtožena menica v času izročitve Hermanu G. ni še imela podpisa izstavitelja in je dal podpis še le današnji tožnik, dobila je še le s tem obliko pravilne menice. Tožnik kakor izstavitelj in toženec kakor akceptant stojita si torej kakor prvotna, neposredna, menična pogodnika nasproti in zato more toženec po členu 82 men. r. vsekakor ugovarjati, da valute ni sprejel.

Ali tudi še nadalje je ta ugovor dopusten. S tem, da je izročil neizpolnjeno menico tožencu Hermanu G., dobil je ta pravico — nasprotnega toženec niti trdil ni — da podpiše menico kakor izstavitelj in jo s tem napravi za menico. Ako se G. te pravice ni poslužil in ako je menico brez podpisa kakega izstavitelja izročil naprej tožniku, izvršil je s tem le občepravno cesijo svojih pravic tožniku, ker pač izgotovljene menice ni bilo in meničnopravna oddaja menice niti možna ni bila. Tožniku kakor cesionarju pa more toženec prav vse tisto ugovarjati, kar sme ugovarjati cedentu G-u (§§ 1394, 1396 obč. drž. zak.).

Vrhovno sodišče je z odločbo z dne 25. septembra 1912 opr. št. Rv VI 534/12-1 reviziji ugodilo, spremenilo prizivno sodbo, zavrnilo ugovore zoper menični plačilni nalog, le-tega obnovilo in toženca obsodilo v povračilo pravnih stroškov vseh treh instanc.

Razlogi.

Toženec priznava, da je izročil tisti spis, ki je izražal menično obveznost, a je bil le od njega kakor akceptanta podpisan, Hermanu G. s prenosno pravico, papir s podpisom napraviti za menico in dalje oddati. Potem pravi toženec, da se je predaja papirja Hermanu G. izvršila proti obvezi slednjega, da plača valuto brez uteznitve. S tem je dobil Herman G. tihoma pravico (katere toženec niti ne prereka), da spravi menico v promet tudi neizpolnjeno. Po obojestranskem sporazumu je dobil s tem Herman G. samostojno, nepreklicno, podeljivo, prenosno premoženjsko pravico, da sme z izpolnitvijo papirja napraviti veljavno menico, toženec pa je nasprotno prevzel obveznost, da jamči po izpolnitvi papirja vsakemu meničnopravnemu imetniku menice meničnopravno. Ta med Hermanom G. in tožencem sklenjen dogovor pa ne pripušča sklepa, da bi bil toženec upravičen po zmislu določeb §-ov 1394, 1395 obč. drž. z., ugovor proti Hermanu G., češ, da ni sprejel valute, uveljavljati tudi nasproti tožniku, ki je pridobil nepopolno menico in jo kakor izstavitelj podpisal. Kajti z nadaljno predajo nepopolne menice ni bila na tožnika prenešana nikaka menična terjatev niti občepravno, niti potom meničnopravne normalne sukcesije. Tožnik je dobil s pridobitvijo tistega spisa samo pravico, katero mu je dal Herman G., da spis podpiše. Tej pravici tožnikovi odgovarja toženčeva, iz prejomenjene narave opravila izvirajoča obveznost, da jamči po izpolnitvi spisa vsakemu meničnopravno izkazanemu imetniku menice po meničnem pravu. Tožnik torej ni pridobil meničnopravnega zahtevka, ker je predpogoj za kaj takega, da obstaja menica pravilne oblike, on je marveč, dodavši svoj podpis kakor izstavitelj na nepopolni menici menično terjatev sam ustvaril in s tem pridobil originarno menično pravo. Potemtakem pa toženec osebnih ugovorov, kateri bi pristajali zoper prvega pridobitelja papirja, ko bi ga le-ta izpolnil in tako nastalo menično terjatev uveljavil bil zoper toženca, tožbenemu zahtevku ne more z uspehom ugovarjati, ko tudi ugovora, pristoječega mu po ministerijalni naredbi z dne 6. oktobra 1853, št. 200 drž. zak. ni stavil, češ, da je tožnik neizpolnjen spis z neopravičeno in protiodgovorno izpolnitvijo krivično upotrebil. Toženčevi ugovori so torej neopravičeni in je bilo na revizijski razlog točke 4. §-a 503 c. pr. r. oprti reviziji ugoditi.

II.

Menični plačilni nalog je deželno kakor trgovsko sodišče v Ljubljani z sodbo od 28. junija 1912, opr. št. Cw 281/12-9 razveljavilo.

Višje deželno sodišče v Gradcu je z razsodbo od 6. avgusta 1912 opr. št. Bc II 140/12-4 prvo sodbo potrdilo iz naslednjih razlogov:

Nesporno je med strankama, da je dobil Herman G. prepirni akcept od toženca Avgusta B. neizpolnjen, da ga je neizpolnjenega dal naprej tožnici firmi Bratje K. in da je šele tožnica akcept s svojim podpisom podpisala kakor izstaviteljica. Iz tega pa izhaja, da je Herman G. prepustil akcept tožnici le po občem pravu in da je akcept dobil menično moč šele po podpisu tožnice kakor izstaviteljice. Tožnica kakor izstaviteljica in toženec kakor akceptant si torej stojita kakor prvotna, neposredna menična kontrahenta nasproti in more torej toženec vsekakor po §-u 82 men. r. tožnici ugovarjati, da ni sprejel valute.

Ali tudi še nadalje je ta ugovor dopusten. S tem, da je izročil neizpolnjeno menico tožencu Hermanu G., dobil je ta pravico — nasprotnega toženec niti trdil ni — da podpiše menico kakor izstavitelj in jo s tem napravi za menico. Ako se G. te pravice ni poslužil in ako je menico brez podpisa kakega izstavitelja izročil naprej tožniku, izvršil je s tem le občepravno cesijo svojih pravic tožniku, ker pač izgotovljene menice ni bilo ni meničnopravna oddaja menice niti možna ni bila. Tožniku kakor cesionarju pa more toženec prav vse tisto ugovarjati, kar sme ugovarjati cedentu G-u (§§ 1394, 1396 obč. drž. zak.).

Pravno naziranje pravnega sodišča, da pristojajo tožencu nasproti tožnici isti ugovori, kakor nasproti Hermanu G. in da more z uspehom tožnici ugovarjati, da ni sprejel valute, je torej pravilen in izpodbijati tega z razlogom neprave pravne presoje, ni utemeljeno.

Prizivni razlog pomanjkljivosti postopanja tudi ne drži. Brez pomena je, je li tožnica resnično rešila svoje, Hermanu G. za prepirni akcept dane akcepte ob dospelosti v plačilo ali ne, relevantno je le, ali je toženec dobil za svoj akcept valuto. Da bi se pa to bilo

zgodilo, tožnica niti trdila ni. Sicer pa je tožničina trditev glede dejanske rešitve svojih, G.-u danih akceptov nedopustna novota.

Že radi tega, ker je dokazano, da valute toženec ni sprejel, se plačilni nalog ni mogel pustiti v moči; zato pa niti ni bilo treba še nadalje preiskovati, ali je bila tu navidezna pogodba ali »menična ježa« v igri in pa, ali je v tem oziru prizivni razlog nepravilne pravne presoje upravičen ali ne.

Vrhovno sodišče je z odločbo od 24. septembra 1912 opr. št. Rv VI 535/12-1 prizivno sodbo v meritornem oziru potrdilo.

Razlogi.

V glavni stvari je revizija čisto pogrešena. Nedostatek prizivnega postopanja tiči naj v tem, da stranki nista bili zaslišani o okolnosti, da je tožnica rešila na dan zapadlosti svoje akcepte, katere je bila izročila kakor valuto za prepirno menico. Ne glede na to, da bi vsled tega dejstva položaj tožnice ne nastal ugodnejši, ker ne gre za to, ali je bilo opravilo med tožnico in Hermanom G. navidez sklenjeno, niti ne za to, ali je tožnica pravice G.-a nasproti tožencu s plačilom pridobila ali ne, — prizivno sodišče ni moglo tega dokaza upoštevati, ker je tožnica pred prvim sodnikom pač trdila, da je G.-u valuto plačala, ne pa, da je menice, dane za valuto, na dan zapadlosti rešila. Prizivno sodišče se je torej v tem oziru sklicevalo upravičeno na § 482 c pr. r.

Trditev tožnice pri razpravi dne 13. maja 1912, da Herman G. svojih menic nikdar ne podpiše in da je bila tožnica upravičena, menico potegniti, nikakor ne izključuje nazora, da je dobil G. prepirno menico s pravico, da jo podpiše kakor izstavitelj. Da pa izpodbijana sodba pojma »valuta« ne razume v tistem, od revizije namišljenem zmislu, ampak v zmislu realne protivrednosti, o tem niti tožnica ne more dvomiti, saj zahteva tudi plačilo menice v gotovem denarju. O kakem nasprotju v spisih torej ne more biti govora.

Pa tudi pravna pomota se prizivnemu sodišču ni pripetila. O tem, da more biti tožnica vsled sprejetja še ne izpolnjene menice le občepravna, ne pa meničnopravna naslednica Hermana G., ne more biti dvoma (čl. 7. men. r. in naredba justičnega ministrstva od 6. oktobra 1853 št. 200 drž. zak.). Prav tako gotovo je pa tudi, da niti Herman G., niti tožnica nista tožencu dala za menico, katere

plačilo se zahteva, realne nasprotne vrednosti, dočim je bilo že po ugotovitvah prvega sodišča pogojeno, da naj bode nasprotna vrednost dana v protimenicah, ki se dado eskomptirati. Toženec je torej po pravici uveljavljal ugovor, da valute ni prejel, ki mu po zmislu Š-a 1394 obč. drž. zak. pristojna nasproti Hermanu G. — tudi nasproti tožnici.

Pripomnja priobčevalca: Kakor odločba vrhovnega sodišča pod II., glase se naslednje, že priobčene odločbe: od 9. maja 1905, št. 7302 Linksova zb. št. 8924; od 26. junija 1889, št. 6928, Czelechowskega zb. 823; od 27. aprila 1887, št. 4770, Czel. zb. 477; od 23. marca 1887, št. 2946, Czel. zb. 473; od 17. januarja 1866, št. 293 Czel. zb. 389 (glej Manzovo izdajo meničnega reda iz leta 1910 pri členih 7 in 82).

Kakor gori navedena odločba I. pa se glase odločbe: od 29. marca 1905, št. 4552 Linksova zb. št. 8859; od 13. oktobra 1897, št. 9776, Czel. zb. 763; od 2. julija 1890, št. 7444, Czel. zb. 578; od 31. oktobra 1889, št. 10.583, Czel. zb. 550; od 23. decembra 1868, št. 10.743, Krallova zbirka 91; od 8. februarja 1865, št. 771, Peitlerjeva zb. 332; od 26. aprila 1860, št. 4430, Peitl. zb. 189; nadalje odločba od 16. januarja 1912 opr. št. Rv VI 12/10, priobčena v Jurist. Bl. 1912, str. 226, 227, ki je potekla takisto vsled revizije zoper sodbo višjega deželnega sodišča v Gradcu.

Prepirno vprašanje se torej rešuje že pol stoletja vsaki čas — drugače; v gori objavljenih dveh najnovejših odločbah vrhovnega sodnega dvora je posredovalec Herman G. celo ena in ista oseba, med prvo in drugo odločbo je le — en dan presledka, in vendar odgovor na vprašanje diamentralno naproten. Čas bi že bil, da se stvar radi ugleda vrhovne judikature spravi na enotno pot — z judikatom.

Dr. M. D.

f) O priliki prostovoljne ločitve zakona v zmislu §-a 105 obč. drž. zak. med zakoncema sklenjeni dogovor glede imetja in preživnine je dokončen, neizpremenljiv. Tudi za ta dogovor veljajo določila §-ov 1380 do 1392 obč. drž. zak. ter ne more prostovoljno ločena žena ob spremenjenih življenjskih razmerah, sklicuje se na določilo §-a 91 obč. drž. zak. pozneje zahtevati, da naj ji daje soprog višjo, nego dogovorjeno preživnino.

I.

Deželno sodišče v G. je zavrnilo tožbo Amaliije Č., ki se je bila od soproga prostovoljno ločila z notarsko pogodbo z dne 26. oktobra 1887, da naj ji daje soprog Franc Č. višjo preživnino, češ, da je onemogla in da si sama ne more ničesar prislužiti.

Višje deželno sodišče v Gradcu je s sklepom z dne 10. julija 1912 opr. št. Bc I 133/12-1 prizivu tožnice ugodilo, izpodbijano sodbo razveljavilo in stvar prvemu sodišču vrnilo iz naslednjih razlogov:

Izpodbijana sodba bi bila v vsakem oziru neomajna, ako bi bilo zakonsko razmerje edinole zasebnopravne narave. Prav tako malo, kakor moreta zakonska druga vzeti pravnemu, med njima obstoječemu razmerju s pogodbo rodbinskopравни značaj, moreta tudi odpraviti zakonite določbe zakonskega imovinskega prava potom pogodbe, kolikor so prisilne narave. K tem določbam pa spada navodilo §-a 91 obč. drž. zak. glede obveznosti soproga, da daje soprogi dostojno preživnino.¹⁾ Že v sodbi deželnega sodišča v G. z dne 4. oktobra 1910 se je izvajalo, da bi smela tožnica zahtevati zvišanje preživninskega, v notarski pogodbi z dne 26. oktobra 1887 dogovorjenega zneska, ako bi ji nedostajalo potrebnega preživeža, ali ako bi postala nesposobna, da si kaj pridobi. Temu je le pritrditi. Ker pa sedaj tožnica zatrjuje, da sta ti dve okolnosti nastopili in ker mora vočigled temu, da nasprotna stranka teh okolnosti ni priznala, ona to dokazati, ker slednjič prvo sodišče teh upoštevnihi okolnosti ni preiskavalo, onda meritorna odločba prizivne instance ni možna, ter je bilo vsled tega sodbo po zmislu §-a 496 št. 3 civ. pr. r. razveljaviti in stvar vrniti prvi instanci v novo razpravo in razsojo.

¹⁾ Drugačno stališče je zavzelo isto višje deželno sodišče v nižje objavljeni sodbi od 27. septembra 1912 opr. št. Bc II 155/12.

V r h o v n o s o d i š č e je z odločbo z dne 24. septembra 1912, opr. št. Rv VI 251/12-1 rekurzu toženca u g o d i l o, izpodbijani sklep razveljavilo, prizivnemu sodišču pa zaukazalo, da reši priziv ne glede na prejšnji razveljavni razlog.

Razlogi.

V obveznosti preživljanja soproga je zaradi rodbinskopравnega značaja obenem tudi javnopraven moment, po katerem morejo sodbe in poravnave določati nespremenljivo z ozirom na obveznost preživljanja — dokler obdrži le-ta javnopravni značaj — le obveznost kakor tako, ne pa tudi višino preživnine. Iz tega pa izhaja spremenljivost take, čeprav s poravnavo določene preživnine po razmerju potreb upravičenca in premoženjskih razmerah zavezanca. Ta javnopravni značaj in s tem spremenljivost dajatvene dolžnosti pa izgubi določitev glede preživnine, storjene na podlagi poravnave v slučaju prostovoljne ločitve. § 1263 obč. drž. zak. dovoljuje zakoncema popolno pogodbeno svobodo. § 105 obč. drž. zak. zahteva od njiyu zgolj izjavo, da sta se sporazumela glede pogojev, zadevajočih premoženje in preživnino. Zakon torej prepušča preskrbo soproge po soprogu zgol zasebnopravnemu sporazumu zakoncev.

Ta rešitev ustreza tudi dejanskim razmeram. Kajti, ako je bila soproga oproščena s svojo voljo od obveznosti, ki izvirajo iz obstoja zakona, onda tudi ni razloga, zakaj naj bi se smatralo, da je sprog dolžan po §-u 91 obč. drž. zak., da ženo preživlja. Nasprotni nazor prizivne instance torej ni zakonit, zato je bilo rekurzu ugoditi.

Dr. M. D.

II.

Zakonca X sta se dogovorila ob priliki prostovoljne ločitve od mize in postelje v notarskem pismu leta 1888. glede imovinsko-pravnih razmer tako, da plača mož svoji ženi odpravek v znesku 1200 K, dočim se slednja odreče vsem daljnim preživninskim zahtevam.

Od tedaj zakonca nista živela več skupaj. Ločena žena se je preživljala s podučevanjem laškega, francoskega in nemškega jezika. Sedaj se ji slabo godi. Niti polovice prvotnih dohodkov nima bodisi radi svoje priletnosti bodisi radi obsežne konkurence. Z ozi-

rom na svoje rodbinske razmere, na svojo izobrazbo, kakor upoštevajoč svoje in moževo socijalno stališče, trdi žena, da potrebuje za primerno življenje na mesec vsaj 150 K. Opirajoča se na določbe §-a 91 obč. drž. zak., zahteva žena s tožbo, da jo mož njenemu stanu in svojim premoženjskim razmeram primerno prehrani i. s. s plačilom mesečnih 150 K.

Vse tri stopinje so tožbeni zahtevek zavrnile in sicer višje deželno sodišče v Gradcu s sodbo z dne 27. septembra 1912 opr. št. Bc II 155/12 ter v r h o v n o s o d i š č e z odločbo z dne 3. decembra 1912 opr. št. Rv VI 613/12 bistveno iz teh

r a z l o g o v:

Nazor, da je moževa dolžnost, da preživlja ženo, trajna in nespremenljiva, nima opore v zakonitih določilih; če bi stal zakon na tem stališču, bi ne imel zmislja dvorni dekret z dne 4. maja 1841 št. 531 zb. j. z.

Pravica zakonske žene do preživnine je po svoji naravi obligatorni zahtevek, ki je podvržen kot tak veljavnim določbam o obveznostih sploh. Vir, iz katerega ta zahtevek izhaja, ne more premeniti obligatornega značaja njegovega v ničemur; gre namreč za obveznost, ki izvira iz gotovega razmerja.

To pravno stališče pride v §-u 105 o. d. z. do veljave s tem, da je določitev preživnine povsem prepuščena domenku zakoncev. Izpodbijana odločba, ki se opira na pravno mnenje, da pogodbe ločenih zakoncev glede preživnine ni drugače presojati kakor odredbe glede drugih obveznosti, je povsem v zakonu utemeljena. Presojati je torej učinke tega dogovora, sklenjenega med zakoncema leta 1888., ob priliki prostovoljne ločitve, po določilih §§-ov 1380 do 1392 o. d. z. Mnenje, da sklenjeni dogovor ne velja dokončno, ampak le tako dolgo, dokler se razmere niso bistveno premenile, nima opore niti v volji strank, niti v zakonitih določilih; v prvem pogledu zaradi tega ne, ker se iz vsebine dogovora, s katerim se je tožnica odpovedala vsem daljnim katerimkoli zahtevam nasproti svojemu možu, ne more sklepati, da ste imeli stranki v mislih tak pridržek, v drugem oziru pa ne ovira zakon pravice strank poljubno določevati razmere glede preživnine, kar bi moral zakon vsekakor izreči, če bi ne hotel priznati ženi neomejene dispozicijske pravice. Določbe §-a 105 o. d. z. dokazujejo, kedaj je dispozicijska pravica

prosta in kedaj je omejitvam podvržena, kajti dogovor o preživnini zakonske žene je odvzet sodnemu vplivu, dočim je na drugi strani tak uradni vpliv izrecno določen, če žive otroci iz zadevnega zakona.

Povsem brez pomena za ta spor pa je naziranje, da javni interesi nasprotujejo popolni ugasnitvi preživninske pravice. To vprašanje tukaj ni pereče. Kolizija z javnimi interesi na izpolnitvi preživninske dolžnosti bi utegnila le tedaj nastopiti, če bi prešlo breme preživnine na javno ubožno preskrbo. Toda na tak naslov tožba ni oprta.

Tožnica ne zahteva potrebne preživnine, češ, da ne bi sicer prišla na ubožno oskrbo, njen zahtevek meri marveč na to, da ji mora toženec dajati družabnemu stališču in njeni izobrazbi primerno preživnino, ker si sama ne more toliko zaslužiti; gre torej le za zahtevek glede zasebnih pravic tožnice.¹⁾

B. B.

g) Ne samo fizično nasilstvo, marveč vsaka nagajivost (šikana), s katero se mirno izvrševanje po pogodbi pristoječih pravic (užitkarja) moti ali onemogočuje, zadostuje za tožbo.

Tožnica A. je s skupno pogodbo prodala tožencu B. svoje posestvo in ji je toženec v kupljeni hiši prepustil »štibelc« z vhodom skozi vežo in kuhinjo in prostor za podom ter tudi dovolil, da sme imeti pri sebi eno osebo kot strežnico. Stranki sta do leta 1910 izhajali, koncem leta 1911 je pa tožnica ovadila toženca radi nevarnega pretenja, vendar so pa bile dotične poizvedbe v zmislu §-a 90 k. pr. r. ustavljene. S sodbo z dne 30. septembra 1911 je bil toženec radi prestopka zoper varnost časti kaznovan na 48 ur zapora, ker je tožnico dne 13. septembra 1911 zmerjal z besedami »prokleta baba, stran se spravi, če ne te bom nabil, saj si čisto nora.« Tožnica je toženca tudi meseca februarja 1912 tožila radi prestopka zoper varnost časti, pa mu je žalitev odpustila, ker jih je toženec pre-

¹⁾ V istem zmislu sodbi vrhovnega sodišča z dne 21. februarja 1912 opr. štev. Rv I 127/12 v „Juristische Blätter“ 1912 štev. 42, stran 501. in z dne 10. septembra 1912 opr. štev. Rv 682/12 v „Zentralblatt für die juristische Praxis“ 1912 stran 1033.

klical in obžaloval. Z zamudno sodbo z dne 15. oktobra 1911 je bil toženec na tožnično tožbo obsojen, da ima v bodoče opustiti vsako dejanje, ki bi kršilo njeno pravico, imeti pri sebi v hiši št. 54 na Brezovici za postrežbo eno osebo.

Tožnica trdi, da toženec na to dela, da bi se pod pritiskom neznosnih razmer odpovedala svoji zgoraj navedeni služnostni pravici. Toženec jo vedno zmerja, ji grozi, ji otežkočuje bivanje v »štibelcu« s tem, da v kuhinji na tleh kuri, pušča dim v njeno sobo in da pusti vrata v klet pred njeno sobo odprta; pretil ji je tudi z nožem, da je zbežala v strahu k sosedu; nekaj dni potem je morala zopet bežati k drugemu sosedu in slednjič je bila prisiljena, se stalno izseliti. Toženec se je sam izrazil, da zato na tožnico vpije, da bi ji onemogočil bivanje v izgovorjenem »štibelcu«.

Toženec ugovarja, da ni dal povoda k tožbi, vsled česar naj se tožnica obsodi na plačilo stroškov. Prepira se res s tožnico, toda le vsled tega, ker ona izziva njega in njegovo družino pri vsaki priliki. V izvrševanju njenih pravic jo v nobenem oziru ne ovira.

V pravdi zaslišane priče so potrdile, da so tožnične trditve o zmerjanju, grožnjah in končni izselitvi resnične, da pa toženec ni uporabljal proti tožnici nobenih fizičnih nasilstev, razun da je v kuhinji kuril na tleh in spuščal dim v tožničin »štibelcu«.

Okrajno sodišče v Ljubljani je s sodbo z dne 1. maja 1912 opr. št. C III 171/12-5 spoznalo:

Toženec je dolžan priznati, da pristaja po §-u 3 kupne pogodbe z dne 19. julija 1900 tožnici pravica dosmrtnega stanovanja z vhodom skozi vežo in kuhinjo in prostor za podom na Brezovici št. 54, je dolžan, dotične prostore v svrhu uživanja teh pravic tožnici prepuščati in opuščati vse, kar bi oviralo ali onemogočilo posluževanje tožnici pristojećih pravic in ji povrniti pravdne stroške v 14. dneh pod izvršbo.

Toženec se te obveze reši, če plača tožnici 1000 K.

Prvo sodišče utemljuje svojo sodbo s tem, da je bila tožba potrebna, ker so toženčeva dejanja bila taka, da so res ovirala tožnico v izvrševanju nesporno ji pristojećih pravic.

Deželno sodišče v Ljubljani je s sodbo z dne 6. julija 1912 Bc III 115/12-4 prizivu toženca ugodilo ter tožbeni zahtevek »v obliki, kakor je stavljen« zavrnilo, prisodivši tožencu stroške obeh instanc.

Prizivno sodišče utemeljuje svojo sodbo s tem, da tožbeni zahtevek ni sklepčen, ker ni jasen in vsled tega ni izvršljiv. Od prvega sodišča ustanovljeno obnašanje toženčeve ni tako, da bi oravičevalo kondemnatorično sodbo, ker žaljenja z besedami ne glede na to, da je toženka slednjič vendarle prostovoljno zapustila svoj »štibelc«, s stališča privatnega prava ne prihajajo v poštev.

V r h o v n o s o d i š č e je pa, ugodivši tožničini reviziji, vpostavilo prvo sodbo. (Sodba z dne 2. oktobra 1912 opr. št. Rv VI 485/12-1.)

Razlogi.

Podan je revizijski razlog št. 4.

Tendenca nikakor ne nejasnega tožbenega zahtevka je, da se zabranijo dejanja, ki po tožničinem mnenju ovirajo ali motijo izvrševanje njenih stanovanjskih pravic. Preiskati je torej zgolj, je-li toženec dejanja navedene kakovosti izvršil ali ne.

Ne da se tajiti, da bi bilo umestnejše za pojasnitev zadeve, če bi bilo prvo sodišče natančno specializiralo toženčeve obnašanje; toda to ni bistvena hiba, vsled katere bi bila presoja stvari nemogoča, ker je iz označenja virov, iz katerih je okrajno sodišče povzelo svoje ustanovitve, razvideti, katera toženčeva dejanja da ima okrajno sodišče v mislih. Neoporekljivo je pa mnenje prvega sodišča v tem oziru, kako da presoja toženčeva dejanja.

Predpogoj tožnici po pogodbi pristojee pravice stanovanja je, da se ji izvrševanje te pravice ne moti ali onemogočuje s šikanami. Vsak slučaj, ki moti mirno izvrševanje njenih pravic, znači kršitev tožničnih pravic in jo opravičuje, da se poziva v obrambo kršitve na varstvo zakona.

Irelevantno je, če se motenje izvršuje s fizičnim nasilstvom ali pa moraličnim pritiskom, odločilna je edino le okolnost, da se s tem izvrševanje pravice otežkočuje ali onemogočuje. Zapustiti stanovanje je bila tožnica že s tem prisiljena, da je tožnik ponoči pred njenim »štibelcem« razgrajal, jo zmerjal in ji grozil, ker od tožnice ne gre zahtevati, da bi si pustila trajno kaliti nočni mir in še manj, da bi zmerjanja in grožnje poslušala. To je vzrokov dovolj, ki opravičujejo pravorek prvega sodišča, da je bilo tožnici nemogoče ostati v »štibelcu«. Pa tudi če ne bi bila zapustila stanovanja, opravičevalo bi obnašanje tožnikovo v vsakem

oziru, da se je zahtevala prepoved nadaljnjega motenja. Tožbeni zahtevek je torej povsem upravičen. Pa tudi pomislekom prizivnega sodišča glede posledic in učinka sodbe ni pristati, ker po vsebini razlogov sodbe ne morejo biti negotovi ali nejasni pogoji, od katerih zavisi pravica na izvršbo sodbe.

M. G

h) Soodgovoren za škodo iz avtomobilske nezgode je kočijaž, ki ni umel obvladati na cesti z živalnim prometom nezanesljivega konja. (§ 2 avtomobilskega zakona z dne 9. avgusta 1908 št. 162 drž. zak.)

Prizivno sodišče v L. (sodba z dne 2. marca 1912 opr. št. Bc III 36/12-4) je potrdilo prvosodno sodbo ter izreklo nazor, da toženca zaradi avtomobilske nesreče ne zadene krivda, torej tudi ne odškodninska dolžnost.

Vrhovno sodišče je z odločbo z dne 12. junija 1912 opr. št. R VI 244/12 sodbo prizivnega sodišča dvignilo in jo vrnilo v ponovno razsojo.

Razlogi.

Prizivno sodišče domneva, da ne zadene krivda toženca v zmislu §-a 2 zakona z dne 9. avgusta 1908 št. 162 drž. zak., ker ni bilo mogoče preprečiti nesreče navzlic temu, da je toženec vodil avtomobil pravilno, vozil povsem po predpisih in bil stvari primerno previden, je marveč mnenja, da je tožnik, odnosno njegov kočijaž M. zakrivil nesrečo.

Temeljem sodnih ugotovitev se utegne sicer priznati, da so se predpisi vožnje z avtomobili upoštevali in da v tem oziru ni pomislekov, pritrditi pa ni nazoru prizivnega sodišča, da je toženec v potrebni meri previden bil. Kolike previdnosti je v posameznem slučaju treba, je odvisno od posebnih okoliščin. Avtomobilov voznik mora v vsakem položaju situacijo prevideti in obvladati ter temu primerno ukrepati. Le takrat se sme reči, da je voznik, vodeč avtomobil, stvarno previden bil, če je vse ukrenil, kar zadeva vsakokratna situacija. V kolikor torej ta previdnost ne dosega označene normalne mere, se voznik avtomobila ne more oprostiti krivde, bodisi da ni pravilno premostril položaja, bodisi da ukrenitve niso bile zadostne.

Prizivno sodišče je ugotovilo, da je hlapec M. roko dvignil, ko je zapazil za vozom avtomobil, da je konj dvignil glavo in z ušesi strigel ter začel teči, ko se je avtomobil približal od zadej do dvajset korakov, da se pa toženec na to ni oziral ampak dalje vozil, dokler ni bil vspešno z vozom, in šele tedaj ustavil, ko je konj splašen že dirjati začel. Toženec je torej vozilo vsekakor prepozno ustavil. To bi bil moral že preje storiti, kajti iz dejstev, da je hlapec dvignil roko kot opomin k previdnosti in da je konj postajal nemiren, je moral sklepati na kritičen položaj in moral bi čakati, da se situacija razjasni. Če je toženec vse to prezrl in se z avtomobilom bolj in bolj približeval vozu, se ne more opravičeno trditi, da je tako kvalificirano pozoren bil, kakor je pri vožnji z avtomobili potrebno. Toženec torej ni brez krivde, ampak je odgovoren za posledice nezgode. Škode namreč ne bi bilo, če bi bil toženec avtomobil ustavil, kar sledi iz dejstva, da se je konj splašil in zdirjal šele tedaj, ko je prišel avtomobil do voza.

Prizivno sodišče skuša sicer toženca opravičiti, če uvaža njemu v prid, da je bil konj nemiren zgolj zaradi svoje čilosti in živahnosti in da se mu ni bilo treba ozirati na to, če je hlapec roko dvignil, ker takega predpisa ni in ker bi ves avtomobilski promet moral prenehati, ko bi se moralo na tako znamenje ustavljati. Toda ta opravičba ne drži. Toženec bi bil moral marveč mnogotere istčasno nastale znake kočljive situacije v celoti pretehtati in uvaževati; pravilno motreč ves položaj pa bi moral uvideti, da je treba posebne pozornosti.

V kolikor gre torej za to, da je toženec krivde prost, je izrek prizivnega sodišča pravopomoten.

Prizivno sodišče pa gre še dalje, trdeč, da je tožnik nezgodo sam zakrivil. Za ta nazor se opira na ugotovitev, da tožnikov hlapec M. v tem slučaju ni bil kos svoje službi, kar izhaja iz tega, da ni mogel zadržati splašenega konja, dasi ga je lahko obvladati z veščo roko, kakor so dognali poskusi pri sodnem ogledu, dalje pa tudi to, da z ozirom na živahni cestni promet konj ni bil zadosti zanesljiv. Popresoditi se mora torej, če ni morda z ozirom na ugotovitve prizivnega sodišča tožnikova krivda vzročna za nezgodo. V tem oziru je pritrditi prizivnemu sodišču, kajti nezgoda bi se utegnila še vedno preprečiti, ko bi bil imel konja v rokah kočijaž, ki bi bil kos svoje nalogi, dasi se mora priznati, da bi vprašanje o posebni zmožnosti

kočijaževi sploh ne bilo upoštevno, ko bi toženec takoj početkom s primerno previdnostjo ravnal.

Poleg toženca je kriv torej tudi tožnik. Iz tega sledi, da sta oba za škodo odgovorna. Vendar pa je smatrati tožnikovo krivdo za manjšo kakor toženčevo odgovornost, ker je v prvi vrsti odgovoren le toženec, če se uvaža, da se je le vsled neprevidne vožnje avtomobila za vozom konj splašil in da bi se to ne zgodilo, če bi bil toženec pravočasno ustavil avtomobil.

Te okoliščnosti so se upoštevale s tem, da sta odgovorna za škodo toženec z $\frac{2}{3}$, tožnik pa z $\frac{1}{3}$ in da jamčita v tem obsegu.

Visokost škode ni ugotovljena, vsled česar se je morala stvar vrniti prizivnemu sodišču.

R—i.

B. Iz administrativne prakse.

Posamezne farane zastopa pri konkurenčnih razpravah o cerkvenih in župniških zgradbah zadevni občinski odbor; zato posamezni faran ne more zahtevati, da se ga vabi na to razpravo, zadostuje, če je povabljen občinski odbor. Tudi nima pravice, pritožiti se zoper razpis take konkurenčne razprave; slednjič ni upravičen pri razpravi samostojno nastopati ali ugovarjati.

Okrajno glavarstvo v L. je z odlokom z dne 24. avgusta 1912, št. 13.706, razpisalo v svrhu nove zgradbe župnišča ter prezidave župnijskih gospodarskih poslopij v K. konkurenčno razpravo na dan 10. septembra 1912 ter povabilo k tej obravnavi v zmislu §-a 15. zakona z dne 20. julija 1863, dež. zak. št. 12, oziroma §-a 35. zakona z dne 7. maja 1874, drž. zak. št. 50, občinske odbore v župnijo K. vfaranih občin A., K. in Z.

Zoper ta razpis so se pritožili Jožef B. in tovariši na deželno vlado v L., ki je pritožbo odstopila okrajnemu glavarstvu v L. v pristojno rešitev.

Le-to je z odlokom z dne 1. oktobra 1912, št. 15.888, pritožbo zavrnilo z izrecnim poudarkom, da imajo pravico biti povabljeni h konkurenčni razpravi edino-le zastopi prizadetih krajevnih občin imenom farne občine, ne pa posamezni farani.

Zoper ta odlok so se Jožef B. s tovariši in županstvo K. pritožili na c. kr. deželno vlado v L., ki pa je pritožbo Jožefa B. in tovarišev zavrnila, ker je nedopusten, pritožbi županstva K. pa ni ugodila iz nastopnih razlogov:

Med konkurenčne zavezance po zmislu deželnega zakona z dne 20. julija 1863, drž. zak. št. 12, ni prištevati posameznih faranov, ampak le one faktorje, ki jih ta zakon izrecno navaja, torej one, ki so po ustanovi ali pogodbi vezani prispevati k cerkveni ali župniški gradbi, potem cerkveno premoženje, patrona in farno občino. O faranih kot konkurenčnih faktorjih niti v navedenem dežel. zakonu, niti v državnem zakonu z dne 7. maja 1874, drž. zak. št. 50, ni govora.

Farani, ki so zavezani prispevati v katoliške bogoslužne namene, so namreč v zmislu §§ 37. in 52., zakona z dne 7. maja 1874, drž. zak. št. 150, ter ministrskega ukaza z dne 31. decembra 1877, drž. zak. št. 5 ex 1878, združeni v posebno skupno enoto, ki jo zastopa sedaj občinski odbor dotične krajevne občine, oziroma občinski odbor dotičnih krajevnih občin. Iz tega sledi, da more pri konkurenčni razpravi, pri koji naj se tej enoti nalagajo gotove obveznosti, govoriti le v to poklicani zastop te enote, to je, ravnokar omenjeni občinski odbor (občinski odbori), nikakor pa posameznik te enote. Posamezni faran je še-le tedaj prizadet, kadar se zahteva od njega konkretno plačilo, kar se pa pri tej razpravi ni zgodilo.

Iz dosedanjih izvajanj sledi, da je občina pritožnica v zmoti, če misli, da je izraz »konkurenčni zavezanec« istoveten z izrazom »faran«. Posameznemu faranu ne pristoja niti pravica biti povabljen k konkurenčni razpravi, niti pravica, pritožiti se zoper razpis take razprave.

Iz tega vzroka se je torej pritožba Josipa B. in tovarišev kratkomalo kot nedopustna zavrnila, dočim se je občini K. sicer priznala legitimacija, a se pritožbi ni moglo ugoditi iz zgoraj navedenih razlogov.

Dr. pl. A.

Književna poročila.

Dr. Ludmil Hauptmann: Das Schöffentum auf slowenischem Boden. Sonderabdruck aus der „Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark“, X. Jg., H. 3. u. 4. Leykam, Graz, 1912. Str. 1—27.

Kolikokrat se čuje, da Slovenci nimajo pravne zgodovine! Nič ni manj neresnično, nego to. Narod je živel po svojih običajih, po svojem pravu, le kronistov ni bilo, ki bi bili smatrali za vredno, te običaje, pravne odnošaje zapisovati. Kar je virov iz pravednine slovenske, so vsi tuji in se pečajo seveda le posredno s slovenskimi zadevami. Koliko težje je tedaj delo za tiste raziskovalce, ki pobirajo in urejajo vsaj mrvice slovenskega prava, zakopane v virih, ki niso imeli namena te mrvice ohraniti potomcem. Ni čuda torej, da slovenski zgodovinarji le prav poredkem segajo po takih virih, želeli pa bi bilo prav zelo, da bi se poprijeli z največjo vnemo dela, namenjenega odkritju pravne preteklosti Slovencev.

Z odkritosrčnim veseljem sprejemamo torej vsako novo kritično delo, ki se peča s slovensko pravno zgodovino, pa bodisi tudi iz novejša dobe. Še prav posebno pa se radujemo dela, kakor je gori navedeno. Odkriva nam kos domače pravne zgodovine iz srednjega veka in to s tako vestnostjo in natančnostjo, da nas do cela prepričuje.

Povod in izhajališče je dru. Hauptmannu dejstvo, da stoji v deželno-knježem urbarju iz leta 1265 opis razdelitve spodnještajerskega urada v Laškem v štiri „schephonatus“ in da je te „schephonatus“, katerim so stali na čelu „schephones“ tolmačil dr. Peisker (vodja graške univerzitetne knjižnice) za gospodarsko upravne uradnike, dočim je dr. Vladimir Levec sodil, da so bili ti „schephones“ — sodniki kakor nemški „Schöffen“.

Dr. Hauptmann preiskuje predvsem upravno ustavo srednjeveških grajščinskih gospodov na podlagi urbarskih registrov mariborskih in laških (sedanjega trga Laško). Z največjo skrbjo in opreznostjo izbira iz obeh podatke za upravo. Pri mariborskem urbarju sodi na trodelno upravo: vsi župani (prva stopnja) so podrejeni 4 „Schöffen“ (druga stopnja), in vsi ti „Amtmann-u“ (tretja stopnja). Pri Laškem je bilo enako. Drugje je bila uprava enostavnejša, a tudi tudi tam so se nahajali „Schöffen“, n. pr. pri gosposki v Brežicah, Sevnici, kjer so občevali soseskine župani neposredno z „Amtmann-om“. „Amtmann“ in „Schöffe“ sta imela enaki okoliš delokroga. Zopet drugje so bili srednja stopnja med župani najnižje vrste in „Amtmannom“ v slovenskih okrajih okrajni župani, v nemških okrajih pa „Schergen“. Krasno pokaže to dr. Hauptmann na slučaju brižinske posesti. Drugje povsod na Dolenjskem je imela brižinska gosposka soseskine župane, le v nemški vasi — Bairischdorf (danes Deutschdorf) — „Schergena“. Iz nemških imen vasi, izpeljanih iz „župa, župan“ na eni, iz „Amtmann-a“ na drugi strani pride do zanimivega zaključka, da tvorbo iz „župan“ Nemci niso mogli prestaviti, dočim so Slovenci nemške tvorbe iz „Amtmann“ prestavljali in sicer s tvorbami izpeljanimi od „valpot = valpet“, kar pomeni bavarski izraz za „Amtmann“. „Župečje vasi“ etc. pomenijo

vedno slovenske, Vavpčje vasi etc. vedno nemško naselbino. — Dr. Hauptmann nadalje raziskuje še glede St. Pavelske grajščine v Lobodski dolini, ki je dvojezična, ter ustanavlja: na slovenskem ozemlju so bili pomožni organi „Amtmana“ — vaški župani; le ako je bilo preveč žup, so dali skupinam posebnega gospodarskega voditelja, ki so ga imenovali različno, v nemškem ozemlju pa je bil ta voditelj vedno „Scherge“. Pri vseh teh razdelitvah je jasno, da za „Schöff“ ni mesta med gospodarskimi uradniki, da je napačno, ako se jih smatra zato, ker se imenuje srednja stopnja gospodarsko upravne oblasti v Mariboru in Laškem „Schöff“, za gospodarske uradnike. Morebiti so imeli tudi kake gospodarske zadače, ali gotovo so stali po svojem činu nad župani in „Scherge“, torej so imeli poleg stranskega gospodarskega poklica gotovo še kak važnejši glavni poklic.

Po virih prihaja dr. Hauptmann do sklepa, da „Schöffe“ ni bil nihče drugi nego „Urteiler“, kakor se v nekih listinah imenuje neki Georg, ki je sodil pred cerkvijo v Slovenjgradcu. Pa tudi druge so bili „Urteiler“ nameščeni in baš te smatra za istovetne „Schöff“-om. To sklepa iz imen vasi: Sodnija vas, Sadinja vas, Sodnja vas, Sodevci; vsa ta imena so v nemščino prevedeni v zloženke s „Schöpfen“ = „Schöff“. Sodín ali sódevcevec pa so baš „Urteiler“. So pa tudi listine, ki navajajo mesto „Schöff“ ali „Urteiler“ — „Exactor“. Iz tega sklepa na funkcije „Schöff“ ali njemu istovetnih organov, da so sodbe tudi izvrševali.

O številu, koliko je bilo „sodínov“ ali „sódevcev“ (= Schöff) govori zadnje poglavje navedenega dela. Za največ okrajev je bil le po en „sodín“ ali „sódevcevec“, za Maribor in Laško pa razlaga, zakaj da jih bilo po četvero.

Končuje dr. Hauptmann svoja izvajanja: Kar je dr. Vladimir Levce s svojim ostrim umom le slutil, pa v mislični naglici smrtnobolnega le površno spravil na papir, to se sme danes smatrati za trdno dokazane podatke raziskavanj.

Dr. Hauptmann je delo za veliko prerano umrlem drjem. Levcem s pridom povzel. Čujem, da si je postavil za najbližnjo nalogo raziskavanje o gospodarskem ustoličenju slovenskih kmetov in o slovenskih županih. Bodi nam sreča mila, da nam izgrebe še marsikaj važnega iz pozabnosti. Naj podžiga njegov vzgled, da nastopijo še drugi sodelovalci na torišču odkrivanja slovenske pravne zgodovine.

Dr. M. D.

Mjesečnik, vzgledni pravniški strokovni, redno prvega dne vsakega meseca izhajajoči list je letos izšel v dveh knjigah, obsegajočih 6 mesečnih zvezkov vsakega polletja, I. 1036, II. 576 strani in objavil sledeče razprave:

I.

1. Ivan Z. Galič: O postopku nakon smrti katoliških prelata itd.
2. Dr. Franjo Seifert: Nešto malo iz kaznioničkoga života.
3. Dr. Mihajlo Lanović: Izbornik za crkveno-pravne odnose (odnošaje) različitih katoličkih obreda s obzirom na istočnu katoličku crkvu u Hrvatskoj.
4. P. D. Nekoliko opazaka prigodom djelomične preinake ohćeg gradj. (državljskega) zakonika.
5. Dr. M. D.: † Dr. Edvard Volčič (slovensko št. 1).

6. Dr. I. Šilovič: Medjunarodno uredjenje izručbe zločinaca.
7. Dr. Z. Mladinovič: Može li mjenična obveza maloljetnikova rekonvalescirati ratihabicijom njegovom, kat postane punoljetan.
8. Dr. Mirko Vošutič: Posmrtna i pripomoćne zadruga.
9. Prof. E. Miler: Anarkista Kropotkin o medjusobnoj pomoći kao glavnom zakonu ljudskog društva.
10. Dr. Marko Kostrenčič: O pravnoj povjesti Slavena kao cjeline.
11. Mate Malinar: Zločinački ili šatrovački jezik.
12. Dr. Ruckenstein: Fikcija §-a 265 st. 2. bosansko-hercegovačkoga kaznenoga zakona.
13. R. Strohal: Zakon vinodolski.
14. Dr. I. Šilovič: Kriminalitet i pučka prosvjeta.
15. Dr. F. Spevec: Štedionički (bankovni) uložak u korist trećega.
16. Prof. dr. E. Miler: Gumpłowiczewa socijalna filozofija.
17. Dr. Franjo Seifert: Slike iz lepoglavske kaznionice.
18. Dr. Mihajlo Lanovič: Haške konvencije o ženitbenem pravu i naši zakoni.
19. A. B.: Mogu li ustanove zakona o pobijanju pravnih djela budi suziti, budi ograničiti prava vjerovnika spram njegovih solidarnih dužnika.
20. Dr. Lav. Schick: Može li vjerovnik (upnik) u predstečaju voditi ovrhu (izvršbo) na prezađuženikov imetak?
21. Dr. Andres: Aktivno i pasivno izborna (volilno) pravo za izbor skupština, normirano u §u 16 i 13 zakona 5./2. 1886.
22. Dr. Bogumil Vošnjak: Problem državnog gospodovanja. (Slovenec, docent na zagreškem vseučilišču, št. 6.)
23. Prof. E. Miler: Dojmovi i opazanja sa naučne ekskurzije u Srbiju.
24. Dr. Fran Mohorič: O pravnom značaju prisilne uprave (slovensko).
25. Marko Kostrenčič: Primjedbe k R. Strohalovu zakonu vinodolskom.
26. Franjo Braun: O općinskom nametu.
27. Dr. Ivan Kolbe: O kaznenoj noveli za Bosnu i Hercegovinu.

II. polletje (razun nadaljevanj iz I. polletja):

1. Dr. Ljudevit Kraškovič ml.: Zračni lijet i pravo.
2. Dr. Franjo Seifert: Novi posredovni zavod kr. zemaljske kaznionice u Lepoglavi.
3. Dr. Julije Mogan: Fins de non-recervoir u našem pomorskom pravu.
4. Prof. dr. E. Miler: O psihologiji transvencije.
5. Dr. Dragutin Pavlinić: Obterećivanje i dražba zadružnih nekretnina.
6. Dr. Milan Kostić: Alkohol, kriminalitet i pravo.
7. Dr. Fran Mohorič: Izvršba na patentne pravice (slovensko št. 2-3).
8. Prof. dr. E. Miler: Kriminalno-antropološki laboratorij.
9. Dr. Ivan Strohal: Primjena zakona.
10. Prof. dr. E. Miller: Škola za pravničko-kriminalno primjenu u Rimu i tječaj za prirodnu povjest delikta u Turinu.
11. Dr. Ozren Subotić: K tumačenju §a 14. zakona 9./5. 1889. o zadrugama.
12. Dr. Metod Dolenc: Časovne in krajevne meje kazenskoga zakonika v avstrijskem zakonodajstvu (slovensko št. 4, 5, 6).

13. Dr. Milan Brezinščak: Nešto o problemu administrativnog postupka.
14. Dr. Ivo Milič: Novi jedan zakon na području pomorskog privatnog prava.
15. Dr. I. Springer: Mjestni sudovi nemaju trgovačke sudbenosti.
16. M. Obuljen št. 5 in 6: Pravo gradjenja (znamenita razprava k avstrijskemu zakonu o stavbenem pravu 26/412 št. 86 d. z.)
17. O. P.: Mogu li kotarski sudovi u slučajevima maličnog postupka
dozvoliti ovrhu po redovitom građanskom parbenom postupniku mimo
predpisa zakona

Razun tega je prinesel „Mjesečnik“ bogato zbirko slučajev iz hrvaškega pravosodja; mnogo poročil o novih zakonih, mnogo ocen in poročil iz književnosti, pregled o svetovni pravni književnosti (bibliografiji) i. t. d.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1912.

— (Najvišja odlikovanja). O priliki upokojitve je podeljen senatnemu predsedniku Alojziju Walter, podpredsedniku višjega deželnega sodišča v Gradcu konturni križec Fran Josipovega reda z zvezdo. Podeljen je dvornima svetnikoma vrhovnega sodišča dr. Karlu Zwiedineku pl. Südenhorst in Schidlo in Karolu Eklu vitežki križec Leopoldovega reda.

— (Osobne vesti.) Dr. Rudolf pl. Andrejka, okrajni komisar v Ljubljani, marljiv in odličen „Pravnikov“ sotrudnik, je poklican v službovanje v notranje ministrstvo. Predsednik deželnega sodišča v Celovcu dr. Alfr. Schmid vitez Sachsenstamm je imenovan za podpredsednika višjega deželnega sodišča v Gradcu. Imenovani so: za dvornega svetnika prvi državni pravnik dr. Josip Zencovich pl. Stellamare v Trstu; na mestu; za deželnosodnega svetnika: okrajni sodnik v Celovcu dr. Anton Torggler za Maribor; za deželnosodnega svetnika in predstojnika okr. sodišča: okrajni sodnik in sodni predstojnik Jurij Fajfar v Črnomlju; za okrajnega sodnika in sodnega predstojnika: sodnik dr. Milan Geršak v Ljubljani za Velike Lašče; za avskultanta v okrožju višjega deželnega sodišča v Trstu: pravna praktikanta Ivan Sušanj in Ivan Brelich. Premeščena sta: okrajni sodnik in sodni predstojnik Fran Wazacz iz Kirchbacha v Radgono; sodnik dr. Fran Pichler iz Metlike v Maribor. — Podeljeno je sodniku okrožja višjega deželnega sodišča v Gradcu Ivanu Kralju mesto v Metliki. — Odvetniško pisarno je otvoril dr. Ivan Zabukovšek v Šmarju pri Jelšah.

— (Umrli) je dne 8. t. m. nenadne smrti v Ljubljani dr. Janko Vilfan, odvetnik, deželni poslanec in bivši dolgoletni župan radovljiški. Kolegi pravniki obdrže izvrstnega jurista, značajnega in delavnega narodnega boritelja v najboljšem spominu.

— (Volitev v notarsko zbornico.) Pri volitvah zborničnih funkcionarjev dne 15. t. m. so bili izvoljeni za dobo treh let gg.: za predsednika Iv. Plantan, za člane notarske zbornice pa Anton Komotar z Vrhnike, Niko Lenček iz Škofje Loke, Emil Orožen iz Kamnika, Janko Rahne na Brdu, Luka Svetec v Litiji in dr. Alojzij Žnidarič v Ilirski Bistrici. Za namestnike pa so bili izvoljeni gg.: dr. A. Kuhar v Trebnjem, Karel Pleiweis iz Višnje gore in Jos. Rohrmann v Kostanjevici.

— (Občni zbor zveze avstrijskih sodnikov) se je vršil dne 8. decembra t. l. na Dunaju. Predsednik dvorni svetnik Elsner je podal sliko dosedanjega delovanja zveze ter osobito zavračal očitanja, da je nelojalno stališče „zveze“, ki stremlje po tem, da se teoretičnemu, sicer po državnih osnovnih zakonih zajamčenemu pojmu neodvisnosti sodnikov da trdna realna podlaga v prihodnji pragmatiki. Opomnil je na splošno zborovanje sodnikov, katero se je vršilo letos po leti in katero je bilo povod, da je prišlo med „zvezo“ in justično upravo do ostrega konflikta. Program tega zborovanja se namreč ni smel objaviti v oficialnem naredbeniku pravosodnega ministrstva. To je dalo njemu povod, da se je zgasil pri pravosodnem ministru, ki mu je pri tej priliki očital, da on (Elsner) kot predsednik zveze ni zavračal takih tendenc, s katerimi se justična uprava nikakor ne more sprijazniti. Prisiljen je, da izjavja iz te izjave pravosodnega ministra konsekvence in da odstopi želeč, da bi bili vsaj njegovi nasledniki obvarovani osebnih zlih posledic in škode. Deželnosodni svetnik dr. pl. Engel je ob demonstrativnem ploskanju zborovalcev obžaloval, da je najboljša moč prisiljena odtegniti svoje nenadomestljivo sodelovanje pri „zvezi“ ob času, ko so v njej nastopila na mesto prvotnega idealnega navdušenja in priznanja, preganjanja, očitanja, kritika in razočaranja. Odstopivšemu predsedniku se je na to izročila umetniško izdelana zahvalna adresa. Izmed ostalih točk dnevnega reda so vzbujala posebno zanimanje izvajanja višjega sodnega svetnika dr. Schulza o prestopu sodnikov k advokaturi. Na podlagi statističnih podatkov je referent dokazal, da so prestopi sodnikov k odvetništvu po številu naravnost minimalni in da torej tej okolnosti se stališča konkurence in pridobitka nikakor ne gre pripisovati tolike važnosti, kakor se to rado stori. Če se onemogoči ta prestop, se s tem krši zgolj ena izmed maloštevilnih realnih podlag sodnikove neodvisnosti.

— (Posmrtnica dr. Eman. Tilschu dne 14. novembra 1912.) Pravniška fakulteta češke univerze v Pragi priredila je skupno z društvom „Právnická Jednota“ dne 14. nov. t. l. posmrtnico dr. Emanuelu Tilschu.

Slavnosti, kateri sta predsedovala ekscelenca dr. vit. Randa in dekan češke pravniške fakultete dr. Gruber, udeležili so se med drugimi: predsednik nadsodišča ekscelenca Wessely, rector magnificus dr. Vejdvosky, zastopniki mestne občine, odvetniška in notarska zbornica, vse pravniške korporacije, profesorski zbor češke juridične fakultete itd.; nemško pravniško fakulteto zastopali so dvorni svetnik prof. dr. Pfersche, prof. dr. Singer, prof. dr. Frankl in dr.

Predsednik ekscelenca dr. Randa je orisal v svojem otvoritvenem govoru univerzalno znanstveno izobrazbo pokojnikovo, njegova temeljna raziskavanja na polju modernega civilnega procesa in sistematike avstr. državlanskega prava. V toplih besedah se je spominjal tesnih prijateljskih stikov, ki so združevali

govornika v znanstvenem delu s pokojnikom, ki je bil določen za njegovega naslednika na stolici državljanskega prava. Izguba je tem občutnejša, ker češka fakulteta nima vrednega naslednika. Sedaj ob njegovi smrti občuti češki narod še bolj kot prej življensko potrebo druge češke univerze na Moravi. Dočim je v Nemčiji, ki ima 22 univerz, dovolj prostora za temeljito pripravo mlade znanstvene generacije in vsled tega naravno vedno dovolj izbire med dobro kvalificiranimi nasledniki, ima češki narod samo eno vseučilišče in še to nezadostno zasedeno, vsled česar je hitro nadomeščanje z novimi in dobrimi silami izključeno.

Po govoru predsednika predaval je prof. dr. Jan. Krčmař o znanstvenem in literarnem delovanju dr. Emanuela Tilscha. —

— (Ljudska vseučiliška predavanja) je uvedlo sedaj tudi zagrebško vseučilišče. Pristopna so vsakomur, brez razlike stanu, spola in predizobrazbe; Izvzeta je samo mladina do 15. leta. Za vsak tečaj, obsegajoč šest predavanj, se plača vstopnine 1 K, delavci in dijaki plačujejo polovico; predavanje traja eno uro; slušatelj dobi brezplačno načrt predavanj, da lažje sledi predavatelju.

Predavajo v prvem tečaju prof. dr. pl. Šišić o postanku padca velike turške sile s posebnim ozirom na Bolgare, Srbe in Hrvate, v drugem tečaju prof. dr. Hondl o električni struji, v tretjem pa prof dr. Polić o državi.

— (Kdo naj odločuje o prošnjah za spregled ali znižanje kazni v zmislu §-a 419 k. z.?) Praksa daje to pravico sedaj prvemu sodniku, ki je storil sodbo, češ, da gre tu za uveljavljenje materialnopravne določbe, — sedaj sodnem dvoru druge stopinje, češ, tu gre zgolj za spremenitev sodbe radi pozneje nastopivših olajšalnih okolščin (§ 410 k. pr. r.). Vrhovna justična uprava je izrazila svoje mnenje tako-le: Zakon predpisuje, da mora sodnik v smislu §-a 419 k. z. stavljeno prošnjo vsaki čas vpoštevati. Zakon ne veže sodnika, marveč prepušča njegovemu pametnemu preudarku, hoče li prošnjo uvaževati ali ne. Osobito nima prošnja za spregled kazni istega učinka, kakor odstop od privatne obtožbe. Ako hoče sodnik taki prošnji vstreti v polnem obsegu, onda mora vendar izreči krivdo, obenem pa ustanoviti, da opušča kazen na prošnjo zakonskega druga. Materialno pravo se mora udejstvovati po načelih in v oblikah veljavnega pravnega prava. Sodnik prve inštanice prošnje ne more več rešiti, ako je bila izražena po izreku sodbe, ker mu pravdni predpisi ne dovoljujejo spremeniti svojo sodbo. Ako pride do priziva, odločuje prizivna inštanca; sicer pa sme znižanje kazni dovoliti le sodni dvor druge stopinje uporabljajoč § 410 k. pr. r., dočim je popoln spregled pravnomočno izrečene kazni možen le potom milostne prošnje po §-u 411 k. pr. r. (Just. min. odr. z dne 11. majnika 1912 št. 9304/12).

Dr. M. D.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26 oz. 22.

voljno ločena žena ob spremenjenih življenjskih razmerah, sklicuje se na določilo §-a 91 obč. drž. zak. pozneje zahtevati, da naj ji daje soprogo višjo, nego dogovorjeno preživnino 369

g) Ne samo fizično nasilstvo, marveč vsaka nagajivost (šikana), s katero se mirno izvrševanje po pogodbi pristojećih pravic (užitkarja) moti ali onemogočuje, zadostuje za tožbo 372

h) Soodgovoren za škodo iz avtomobilske nezgode je kočijaž, ki ni umel obvladati na cesti z živahnim prometom nezanesljivega konja. (§ 2 avtomobilskega zakona z dne 9. avgusta 1908 št. 162 drž. zak.) . . . 375

B. Iz administrativne prakse.

Posamezne farane zastopa pri konkurenčnih razpravah o cerkvenih in župniških zgradbah zadevni občinski odbor; zato posamezni faran ne more zahtevati, da se ga vabi na to razpravo, zadostuje, če je povabljen občinski odbor. Tudi nima pravice, pritožiti se zoper razpis take konkurenčne razprave; slednjič ni upravičen pri razpravi samostojno nastopati ali ugovarjati 377

3. Književna poročila 379

4. Razne vesti 382

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni (IV. zvezek „Pravnikove zbirke“) z obširnim slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, z odvetniškima tarifoma l. 1897. in 1909 ter z dopolnilom za l. 1906—1910 krog 1000 strani, vez. à K 8.—.

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1910 K 120.

Odvetniški tarifi od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvat. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 180.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —80.

Zakoni o javnih knjigah, (V. zv. Pravnikove zbirke), I. in II. del, vez. à K 6.—.

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 320.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 320.

Tabela o zemljiškoknjižni kolokovnici K —60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipoteknih terjatev, à K —80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zlozbi zemljišč, à K 2.—.

Predpisi o obrambi poljščine, à K —80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —20.

Zakoni o nespornem sodstvu (VI. zvezek Pravnikove zbirke), 44 tisk. pol, vez. à 7 K. —

Posebej se iz te knjige dobivajo broširani: Sodni depoziti, K 160; Predpisi o notarskih pristojbinah in zapovedanih not. spisih, K —80; Pristojbine o zapuščinah, K —80; Županstvom izročena opravila sodišč, K —40.

b) knjige hrvatske:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 360.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—.

Zakon o dozvoljavanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —40.

Tabela o zemljišničkoj biljevini, à K —80.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvatski članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon (I. zv. Prav. zb.), uredil dr. J. Kavčič, vez. K 560.

Kazenskopravni red (II. zv. Prav. zb.) dr. J. Kavčič, vez. K 6.—.

Izvršilni red (ovršni postupnik) (III. zvez. Prav. zb.), uredil Iv. Kavčnik, K 7.—.

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zv. Pravnikove zbirke).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštenu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštne v gotovini ali v poštah znamkah.